

PORTRÉK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TAGJAIRÓL II.

Szerkesztette
HAMZA GÁBOR

AKADÉMIAI KIADÓ

A kiadvány a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült.

Társszerkesztő

Deák Péter

Írta

Földi András, Hamza Gábor, Herger Csabáné, Képes György, Kőhalmi László,
Lengvári István, Schweitzer Gábor, Szabadfalvi József, Szabados Tamás,
Vékás Lajos

ISBN 978 963 454 908 6

Kiadja az Akadémiai Kiadó

1117 Budapest, Budafoki út 187–189. A. ép. III. em.

www.akademiai.hu

Első magyar nyelvű kiadás: 2024

© Deák Péter, Földi András, Hamza Gábor, Herger Csabáné, Képes György,
Kőhalmi László, Lengvári István, Schweitzer Gábor, Szabadfalvi József,
Szabados Tamás, Vékás Lajos, 2024

© Akadémiai Kiadó, 2024

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Poland

Ballagi Géza (1851–1907), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Ballagi Géza jogtudós, történész és politikus, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja 1851. május 3-án Szarvason (Békés vármegye) született. Sárospatakon (Zemplén vármegye) hunyt el 1907. június 17-én.

A Magyar Tudományos Akadémia igen fiatalon, 37 éves korában, 1888. május 4-én levelező tagjává, nem sokkal halála előtt, 1907. május 3-án pedig rendes tagjává választotta. Levelező taggá választásában döntően „A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig” című, 1888 elején megjelent munkája játszott szerepet.

Az MTA levelező tagjává választását követően székfoglaló értekezését – ekkor már a levelező tagoknak is kötelessége volt székfoglaló előadást tartaniuk – „Az 1839/40-diki országgyűlés visszhangja az irodalomban” címmel 1889. október 4-én tartotta. A székfoglaló értekezés a következő évben kivonatos formában az Akadémiai Értesítőben (Értekezések a Társadalmi Tudományok köréből) nyomtatásban is megjelent. Az MTA rendes tagjának megválasztását követő másfél hónapon belül elhunyt, ezért rendes tagi székfoglaló előadást nem tudott tartani.

Édesapja Ballagi Mór (1815–1891) nyelvész, református teológus, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, édesanyja pedig kisrakói és királylehotai Lehoczky Zita. Bátyja Ballagi Aladár (1853–1928) történész, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja.

Ballagi Géza egyetemi tanulmányait a budapesti tudományegyetemen és a bécsi egyetemen végezte. A budapesti tudományegyetemen 1875-ben szerzett jogtudományi doktori diplomát.

Első irodalmi tárgyú munkája 1869-ben jelent meg a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapokban. A lapnak 1869 és 1887 között állandó munkatársa, segédszerkesztője, majd szerkesztője is volt. Több éven át segédszerkesztőként dolgozott a Protestáns Tudományos Szemlének (1870 és 1872 között), és a Protestáns Képes Naptár szerkesztői teendőit is ellátta két éven át, 1871–1872-ben. Ballagi Géza 1892-től egészen haláláig a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság választmányának is tagja volt, ami irodalmi munkásságának komoly elismerését jelentette.

Ballagi Géza egyházpolitikai és tanügyi vonatkozású cikkei, tanulmányait számos lap és szakfolyóirat tette közzé. Ilyen módon azok országosan is ismertté váltak.

1875 és 1902 között a sárospataki református főiskola jogakadémiájának megbecsült professzora volt. Ott mint a politikai tudományok nyilvános rendes tanára oktatott és kutatott több mint negyedszázadon keresztül. 1888 és 1890 között a jogakadémia igazgatói teendőit is ellátta. Oktatói munkáját kollégái és hallgatói nagyra értékelték.

Több tanulmányt tett közzé 1875 és 1894 között a Jogtudományi Közönyben. Értekezéseket publikált továbbá 1880 és 1884 között a Zemplén című lapban több mint tíz éven át, 1891 és 1902 között a Sárospataki Lapokban és 1892 és 1894 között a Protestáns Szemlében.

1901-ben Ballagi Gézát a Szabadelvű Párt programjával országgyűlési képviselővé választották. Négy éven át, 1905-ig volt tagja a magyar országgyűlésnek, ahol az olaszliszka választókerületet képviselte.

Említést érdemel, hogy páratlanul gazdag gyűjteménye volt az 1790-től megjelent magyar politikai röpiratokból és képviselőválasztási nyomtatványokból. Ez a kivételesen gazdag gyűjtemény is segítette több munkájának megírásánál.

Ballagi Géza életpályája, munkássága több jeles kortársától eltérően szorosan kapcsolódik a politikai élethez, tevékenységhez is. Erre utalt a Magyar Tudományos Akadémián 1907-ben tartott emlékbeszédében. A magyarországi jogászok körében tekintélyes jogtudósnak, elsősorban a magyar közjog szakavatott ismerőjének számított.

A magyar közjoggal, politikai élettel és történelemmel foglalkozó, nem egyszer monografikus igényű munkái és nyomtatott formában megjelent írásai ma is komoly figyelmet érdemelnek. Ezek a kézikönyv, szintézis szerepét is betöltő munkái joggal tartanak számot a XVIII. és a XIX. századdal, valamint a reformkorral foglalkozó történészek és – tegyük hozzá – jogászok érdeklődésére.

Hamza Gábor

Ballagi Géza főbb munkái

A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig. Budapest, 1888; *Az 1839/40-diki országgyűlés visszhangja az irodalomban.* In: *Értekezések a Társadalmi Tudományok köréből.* 10. kötet. 8. füzet (kivonat). Akadémiai Értesítő 1890., Budapest, 1890; Ballagi Géza lefordította és kommentárokkal látta el Johann Caspar Bluntschli 1869-ben publikált „*Charakter und Geist der politischen Parteien*” című munkáját. Bluntschli műve magyar nyelven „*A politikai pártok*” címmel jelent meg három évvel később. Budapest, 1872; *Az 1839/40-diki országgyűlés visszhangja az irodalomban.* Budapest, 1890; *A protestáns pártens és a sajtó.* Budapest, 1892; *Emlékbeszéd Szűcs István lev. tag felett.* Budapest, 1893; *Emlékbeszéd id. Bárány Miklós felett.* Budapest, 1895; *Zemplén megye közgazdasági és közművelődési monográfiája.* Budapest, 1893; *A nemzeti államalkotás kora 1815–1847.* In: Szilágyi Sándor: *A magyar nemzet története IX.*, Budapest, 1898; *A budapesti egyetem és a jogi szakoktatás.* Budapest, 1902; *Az 1848: XX. törvények a történelem világánál.* Budapest, 1903 és *A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig.* (utánnnyomás Nagy Ágoston bevezető tanulmányával) Dialóg Campus Kiadó – Molnár Tamás Kutató Központ Könyvek. Budapest, 2016.

Felhasznált irodalom

Ballagi Géza. Századok, 1907; Szánthó Gyula: *Dr. Ballagi Géza emlékezete.* Sárospatak, 1909 és Waktor Andrea: *A XIX. század működése és változásai a Ballagi család levelezésének tükrében.* Sic itur ad astra 1995/1–2. szám, 43–92.